

levegő égben nyuló kisebb-nagyobb tornyokon fől száll, szemem hiába keresi végükön a keresztet, a ker. közműveltségnek e jelentős symbolumát. S hagyjám, hogy nem találom, hisz a Márk-téri doge-palotán nincs tudtommal kereszt; de találom alkotásain bizonyos magaslaton más valamit, a mit szédülésből eredő tévedésnek tartok; ez fáj, de nem haragszom érte.

MÁZY ENGELBERT.

Deutsche Ferienwanderungen. Schülerreisen als Anschauungsgänge in deutscher Landes- und Volkskunde von *Otto Wilhelm Beyer*. Leipzig, Georg Reichardt Verlag, 1894.

A «Die Naturwissenschaften in der Erziehungsschule» jónevű szerzőjének e legújabb könyvecskéje is egyesíti magában azon kiváló tulajdonságokat, melyek főmunkáját jellemzik. A szünidei tanuló-utazások pädagogiai feladatát és eszközeit fejtegető jelen tanulmányában is megtaláljuk a mély, az igazi, eredeti Herbart-féle gondolatokban gyökerező pädagogiai belátást, a széleskörű, nemcsak a szerző tulajdonképi májára, a természettudományokra, hanem a történelmi ismeretekre is kiterjedő műveltséget, és azt a nemes, helyenként fényes nyelvet, mely lépten-nyomon mutatja, hogy a szerző nemcsak idézgetni szereti, hanem igazi tanulmány-tárgyává is tette nemzete legnagyobb íróját, Goethét.

Igaz ugyan, hogy a könyv specifikus német tartalmu és csak arra akar utasításokat adni, miképen osszák el a németországi középiskolák kilencz, illetőleg hat évfolyamuk nyári vacatióira Németország földjének és népének utazások segélyével való megismertetését, de azért specialis jellegű részletei mellett is annyi általános pädagogiai szempontot tűz ki fejtegetéseiben, oly tág perspectivát nyit e középiskolai szünidei utazások nevelő feladata részére, hogy nem tudnánk jobb elméleti tájékoztatást ajánlani ily iskolai utazások methodikájára nézve, mint Beyer tanulmányát.

A szerző külön választva a nevelésnek Herbarttól formulázott e kettős célját: a sokoldalú érdeklődés művelését, és az erkölcsös jellem közvetlen képzését, egymásután fejtegeti, az egyiknek is, a másiknak is miképen szolgálhatnak a szünidei tanuló-utazások.

A mi az elsőt illeti, megfigyelhető B. szerint az illető beutazott vidék: 1. mint az æsthetikai megítélés tárgya, 2. mint a geologia és physikai földrajz tárgya, 3. mint az anyagi haszon (a szó legtágasabb értelmében vett ipar) tárgya, 4. mint emlékezetes események színhelye, 5. mint a politikai földrajz tárgya, 6. mint művészeti vagy culturszépségek helye. Még gondosabb tanulmányt, mint maga a vidék, igényel a nép és egyes tagjai. A különböző nemzetiségek, a nyelvjárások és táj-

szólások, a foglalkozás, építkezés, táplálkozás módjai, a népszokások, felekezeti viszonyok stb. tegyék e szempontból a megfigyelés főtárgyát.

Miképen végzendő a szükséges megfigyelés, arra nézve a következőket ajánlja a szerző. Legfontosabb a növendékek szoktatása önálló tájékozódásra, melynek előbb bizonyos természetes segédeszközök (a nap állása, az árnyék hossza, a fák mohos volta az északi oldalon stb.) felhasználásával, későbbben a compass és térkép kellő alkalmazása mellett kell történnie. A megtett út, illetőleg elért magasságok mérésére használhatók lépésszámlálók és aneroidbarométerek, de jó dolog, ha az utazó-társaság valamely tagját is megbízzák a megtett lépések számlálásával. A szemmel való mérés is gyakorlandó, úgy távolságok és magasságok, mint pl. a hegyek hajlásszögének a megállapítására. Mindenütt, a hová a fiatal utazók mennek, közlekedjenek jó sokat az odavaló néppel és igyekezzenek ily módon minél többet megtudni az illető nép és földje sajátos viszonyairól. Nagy súlyt kell helyezni e megfigyelések és tudakozódások alkalmával a jelenségek okozati összefüggésére, még pedig különösen a culturának a természeti viszonyokban rejlő feltételeire, az u. n. anthropogeographikus szempontra. Az utazások egymásutánjában legyen bizonyos methodikus fokozódás. Csak lassanként távolodjunk évről-évre úgy térbeli, mint pszichológiai tekintetben a tulajdonképi otthonunktól. A megfigyelés anyaga is tervszerűen oszoljék meg a különböző utazások között.

A mi e szünidei tanuló-utazások közvetlenül jellemképző elemét illeti, vagyis arra nézve, hogy mily megszokásokat fejlesztünk az utazás által, a következőket említi a szerző. Az utazások kezdődjenek azonnal a középiskolák legalsó osztályában. A részvétel önkéntes. Minden évben van egy utazás, mely a nyári vacatio idejére esik. Az utazásoknak rem szabad az egész vacatio tartamára kiterjedniök. Több gyermek egyesül egy nevelő vezetése alatt jól szervezett útitársasággá. Ne legyenek nagyon sokan egy társaságban. Csak egy és ugyanazon vidékre való gyermekek álljanak egy társaságba. Az utazás nagyobbára gyalog történjék, de természetesen nem kizárólag. (Ez utóbbi pontra nézve persze nálunk Magyarországon, tekintve a mi forró nyári időnket, nagyobb engedményeket kellene tenni, mint a szerző hazájában). 7—8 utazási napra következék egy pihenő nap. A gyaloglás énekszó mellett történjék. Az utazás tartamára rendezzünk be bizonyos hivatalokat (kapitány, könyvelő, naplóíró, gyógyszertáros, szabó stb.). Élvezetek és nélkülözések egyaránt közösek legyenek. Minden útitársnak arra kell törekednie, hogy magavisolete becsületére váljék az egész társaságnak, illetőleg szülőitájának. Különösen figyelmeztetendők a növendékek az idégenek iránt való szerény magatartásra és idegen erkölcsök megbecsülésére. Nagy gondot fordítsunk egyszerű és szabályos életszokások behoza-

talára. Szigoruan kell ügyelni az egyes napokra kitűzött úticélok elérésére.

A jellemképzés szempontjából is lehetséges bizonyos methodikus fokozás, egyrészt azért, hogy mind nagyobb és nehezebb turista-célokra tüzünk az utazók elé, másrészt pedig az által, hogy az utazó-társaságokat mindinkább önállóbbakká tesszük, úgy szerveződésüket, mint önkormányzásukat illetőleg.

Hogy ez utazásoknak meglegyen a kellő hasznuk, szükséges, hogy a tanulókat a megfelelő módon előkészítsék rájuk. Ez előkészítést végezheti maga az iskola.

Ezek a lényegesebb pontok Beyer könyvecskéjében, melynek tanulmányos részleteit, finom megjegyzéseit és mindenekelőtt szép nyelvét természetesen nem reproducálhatta vázlatos ismertetésem. Meg kell még jegyezni, hogy a szerző a szünidei utazásokban nem látja még a pædagogiai iskolautazások ideálját. Mint bizonyára az iskolának minden élesebben látó embere, ő is szeretne oly igazi iskolai utazásokat, melyek szervesen beleilleszkednének az iskolaév rendes munkájába, illetőleg tantervébe. De a még különböző előítéletek és inkább látszólagos, mint valódi nehézségek miatt ily általánosan kötelező közös iskolautazások még utópiák színében tűnnek fel, addig ez önkéntes szünidei utazásokban látja amazoknak hasznos pótlóit.

WALDAPFEL JÁNOS.

L'Éducation par *F. Picavet*. Paris, Léon Chailley, 1895. Prix 4 francs

A francia nevelésügy multját, jelenét és jövőjét tárgyaló e munka a «*La Vie Nationale*» című gyűjteményes vállalatnak* egyik kötete. Nem ismerem a gyűjtemény egyéb részeit, az egész vállalat prospectusát sem láttam, azért nem tudom, a szerző keze mennyire volt megkötte bizonyos programmszerű tendenciák által, de annyi bizonyos, hogy itt inkább érdekes iránymunkával van dolgunk, mint a francia nevelésügy tanulmányos ismertetésével.

A mindössze csak 221 kis nyolczadrétű lapra terjedő könyv három részből áll. Az első, «*le passé*» (a mult) feliratú (1—61. lap), tárgyalja nemcsak a francia nevelésügy és különösen a nevelésirodalom történetét a renaissance és a reformatio idejétől kezdve a mai napig, hanem

* *La Vie Nationale* Bibliothèque des Sciences sociales et politiques publiée sous la direction de *Mm. Charles Benoist et André Liessc*. A gyűjteményből megjelentek eddig: *La Politique*, par Charles Benoist; *Le Commerce* p. G. François; *La Question sociale* p. André Liessc; *L'Éducation* p. Picavet.